

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพคน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในหมวด 1 มาตรา 6 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักการเป็นการศึกษาตลอดชีวิต ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 ก, หน้า 5-6) การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) และประเทศไทยจะต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งภายนอกและภายในประเทศที่ปรับเปลี่ยนเร็วและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะข้อผูกพันที่จะเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้นมาใช้ในการเตรียมความพร้อมให้แก่คน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไปเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2554, หน้า 4) มุ่งพัฒนาคนและสังคมไทย ครอบคลุม 3 เรื่อง คือ การพัฒนาคนไทยให้มีคุณธรรม นำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกันโดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ของคนตลอดชีวิต การเสริมสร้างสุขภาพคนไทยให้แข็งแรงทั้งกายและใจ และการเสริมสร้างคนไทยให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีของคนในสังคมบนฐานของความมีเหตุมีผล เป้าหมายที่ต้องการ คือให้คนไทยรับการพัฒนาความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม อารมณ์ มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีทักษะในการประกอบอาชีพ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิต โดยมีเป้าหมายเชิงปริมาณที่ต้องการ คือ จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยเป็น 10 ปี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหลักของทุกระดับสูงกว่าร้อยละ 55 และเพิ่มกำลังแรงงานระดับกลางที่มีคุณภาพเป็น ไม่นต่ำกว่าร้อยละ 60 ของกำลังแรงงานทั้งประเทศ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2549, หน้า 94-98)

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โครงสร้างหลักสูตร ยึดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้ ทุกรูปแบบครอบคลุมเป้าหมายให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาอาชีพ พัฒนาสังคม ตามบทบาทหน้าที่ของตน เป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โรงเรียนจะต้องจัดการศึกษาให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายและมาตรฐานของหลักสูตร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 66)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวดที่ 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ทำให้สถานศึกษา หนึ่งในกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จำต้องดำเนินการบริหารสถานศึกษาให้มีมาตรฐานการศึกษา เพื่อรับการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกด้วยเช่นกัน ซึ่งการพิจารณามาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จาก ผลงานด้านวิชาการ ส่วนกลุ่มงานอื่น ๆ จะเป็นเพียงส่วนที่ช่วยสนับสนุนงานบริหารวิชาการ เนื่องจากการบริหารวิชาการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษา เครื่องชี้วัดความสำเร็จของสถานศึกษา และความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาดังนั้น ความสำเร็จของสถานศึกษาอยู่ที่การบริหารวิชาการ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2535, หน้า 2)

การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจของการบริหารงานในโรงเรียนที่จำเป็นจะต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ความสนใจ ตระหนักถึงหน้าที่ ความรับผิดชอบ ปรับปรุงตนเองให้รู้และเข้าใจงานวิชาการ สามารถเป็นผู้นำทางวิชาการทั้งด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน ต้องทำงานร่วมกันเป็นทีม เป็นหมู่คณะ โดยมีคณะบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 59) 12 งาน คือ วางแผนงานที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือนโยบายหลัก มุ่งการร่วมมือกันทำงาน กระจายอำนาจและความรับผิดชอบ ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานปรับปรุงตนเองด้านวิชาการ สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเป็นไปตามระบบของหน่วยงานต้นสังกัด กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 8 กลุ่มสาระ กำหนดมาตรฐานรายปี รายภาค กำหนดสาระการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น กำหนดเวลาเรียน จัดทำคำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ แผนการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้น ตลอดจนกำหนดลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ยืดหยุ่นตาม

ความเหมาะสม ทั้งด้านเวลา สารการเรียนรู้ และตัวผู้เรียน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงจากแหล่งการเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ ใช้การแนะแนวเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ ให้ผู้ปกครอง ชุมชน ครอบครัว และสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างหลากหลายและต่อเนื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน หลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ การใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน รวบรวมและเผยแพร่ผลการวิจัย รวมทั้งสนับสนุนให้ครูนำผลการการวิจัยมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ดร. สุนทราวุธ (2551, หน้า, 556) ซึ่งให้เห็นว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการ โดยเฉพาะทางการศึกษา โดยมีหลักการสำคัญที่มีส่วนในการสร้างบรรยากาศแบบประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น ทำให้คนทำงานมีความภาคภูมิใจ โดยธรรมชาติแล้ว การทำงานคนเดียวย่อมสำเร็จได้ยากจึงต้องร่วมแรงร่วมใจกันในองค์กร ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม องค์กรจึงจะพัฒนาไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การที่บุคคลในหน่วยงานหรือองค์กรจะสามารถปฏิบัติงานได้ดีและมีประสิทธิภาพนั้น โลดส และแมทธิด (Lodahl & Mathide, 1968, p. 78) ได้กล่าวว่า นอกจากปัจจัยด้านลักษณะงาน ความทุ่มเทในงานหรือการมีส่วนร่วมในงาน ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้บุคคลปฏิบัติงานอย่างเต็มความรู้ ความสามารถและศักยภาพ ซึ่งจะส่งผลให้องค์การนั้น สามารถบริหารงานต่าง ๆ ได้อย่างดี ประสบความสำเร็จในการบริหารงาน และเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการดำเนินงาน ความทุ่มเทในการปฏิบัติงานเป็นระดับของการทำงานที่บุคคลมีผลจากความพึงพอใจของเขาเองหรือคุณค่าของตนเองต่องานที่ปฏิบัติ นั้น จะทำให้ได้ผลงานที่มีทั้งปริมาณและคุณภาพ

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะบุคคลต่าง ๆ ในการร่วมวินิจฉัย ตัดสินใจกำหนดนโยบายในส่วนที่มีความสำคัญ ซึ่งต้องคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539, หน้า 12-13) การจัดการศึกษาในโรงเรียนให้มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบในการดำเนินการด้านการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา การกำหนดบทบาทหน้าที่ในการร่วมปฏิบัติงานของผู้เกี่ยวข้องการติดต่อสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีที่ตรงกัน (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2542, หน้า 6-7) นอกจากนั้น การกำหนดให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะส่งผลให้งานมีคุณภาพยิ่งขึ้น (สุทธินัย เรืองฤทธิ์, 2545, หน้า 2)

การดำเนินงานการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดมโนรม อำเภอสรีราชา ได้ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล พบว่า การพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาหลาย ๆ ด้าน ยังไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ คือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในหลายระดับชั้นต่ำกว่าเกณฑ์ ในหลาย

สาระการเรียนรู้ในระดับต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนยังไม่ประสบความสำเร็จ อันเนื่องมาจาก ครูขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ครูไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดหน้าที่และการมอบหมายตรงกับความรู้ความสามารถ ครูไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียน และครูไม่ส่วนร่วมในการติดต่อสื่อสารที่ชัดเจน (โรงเรียนวัดมโนรม, 2554)

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนในองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย บทบาทร่วมในการปฏิบัติงาน การตัดสินใจ และการติดต่อสื่อสาร เป็นเรื่องที่ควรศึกษาอย่างยิ่ง เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเป็นข้อมูลการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนวัดมโนรม ต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนวัดมโนรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนวัดมโนรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จำแนกเป็นระดับชั้นที่สอน

ความสำคัญของปัญหา

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนวัดมโนรม เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บรรลุตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ดังนี้

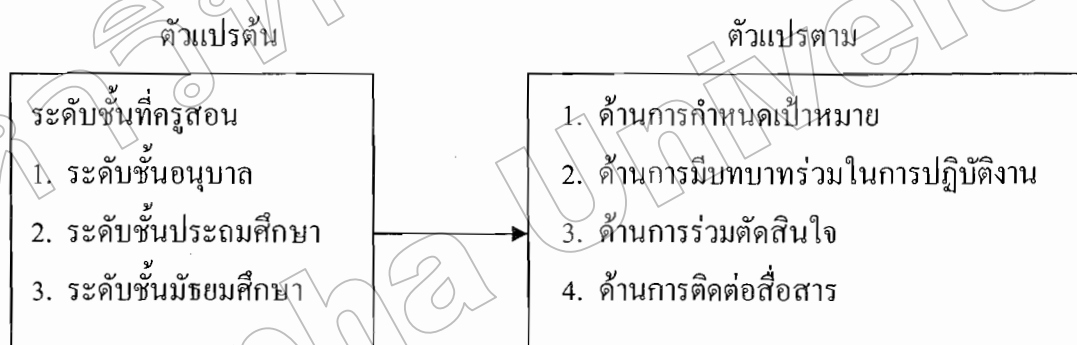
1. ผลงานวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนวัดมโนรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3
2. เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนา กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการ โรงเรียน

คำถามของการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนวัดมโนรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 อยู่ในระดับใด
2. การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนวัดมโนรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จำแนกตามระดับชั้นที่สอน แตกต่างกันหรือไม่

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดของ เบคฮาร์ด (Beckhard, 1978) ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย การมีบทบาทร่วมในการปฏิบัติงาน การร่วมตัดสินใจ และการติดต่อสื่อสาร โดยจำแนกตามระดับชั้นที่ครูสอน 3 ระดับชั้น ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนวัดมโนรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ตามแนวคิดของ เบคฮาร์ด (Beckhard, 1978) ใน 4 ด้าน คือ การกำหนดเป้าหมาย การมีบทบาทร่วมในการปฏิบัติงาน การร่วมตัดสินใจ และการติดต่อสื่อสาร
2. ประชากรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู โรงเรียนวัดมโนรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 55 คน .

3. ตัวแปรที่ใช้การศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น ระดับชั้นที่ครูสอน ดังนี้

3.1.1 ระดับชั้นอนุบาล

3.1.2 ระดับชั้นประถมศึกษา

3.1.3 ระดับชั้นมัธยมศึกษา

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการ 4 ด้าน คือ การกำหนดเป้าหมาย การมทบทบาทร่วมในการปฏิบัติงาน การร่วมตัดสินใจ และการติดต่อสื่อสาร

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาวางแผนงานวิชาการ ส่งเสริม สนับสนุน การวิเคราะห์หลักสูตร พัฒนาหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น การจัดการเรียนรู้ การทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดหาผลิต และใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียน การสอน การจัดการบริการห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การนิเทศภายใน การนิเทศการสอน และประกันคุณภาพ

2. การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การมีส่วนร่วมของครู กับผู้บริหารหรือผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานต่าง ๆ ในโรงเรียนเพื่อพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน สื่อการสอน การวัดผลและประเมินผล การบริหารงานวิชาการ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การจัดทำและใช้สื่อการเรียนการสอน อาจจัดบริการห้องสมุด การนิเทศภายใน การประชุมอบรมวิชาการ การนิเทศการสอน และประกันคุณภาพ ซึ่งวัดได้จาก การตอบสอบถามของครูประชากรในขอบข่ายการมีส่วนร่วม 4 ด้าน คือ

2.1 การกำหนดเป้าหมาย หมายถึง การเปิดโอกาสให้ครูเข้าไปมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนด รับทราบเป้าหมายงานวิชาการ ในด้านแผนงานวิชาการ มาตรฐานการเรียนการสอน ตัวชี้วัดมาตรฐานการเรียนรู้ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ กิจกรรม ทางวิชาการ การนิเทศการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล

2.2 การมีบทบาทร่วมในการปฏิบัติงาน หมายถึง การที่ครูมีส่วนร่วมในการจัด การเรียนการสอน จัดตารางสอน พิจารณาครูเข้าสอน การนิเทศชั้นเรียน การกำหนดเนื้อหาสาระ การเขียนแผนการสอนและตรวจแผนการสอน การวัดผลประเมินผล การเป็นวิทยากร การเผยแพร่ ผลงานวิชาการ นวัตกรรมต่าง ๆ และการปรับปรุงผลงานวิชาการ

2.3 การร่วมตัดสินใจ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกับผู้บริหาร สถานศึกษาการทำงานวิชาการด้านข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน ผู้ปกครอง เครือข่ายผู้ปกครอง กรรมการที่ปรึกษาทางวิชาการ ทรัพยากร กิจกรรมนักเรียน รวมทั้งตัดสินใจที่เกี่ยวกับการดำเนินงานทางวิชาการ

2.4 การติดต่อสื่อสาร หมายถึง การที่ครูมีส่วนร่วมในการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับงานวิชาการในด้านประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ การสร้างความเข้าใจทางวิชาการ การสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. ระดับชั้น หมายถึง ระดับและพัฒนาการตามวัยของผู้เรียน โดยแบ่งเป็น ระดับชั้นอนุบาลศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งในที่นี้ หมายถึง ภาระงานของครูผู้สอนในแต่ละระดับชั้น

4. ครู หมายถึง ครูผู้สอนในโรงเรียนวัดมโนรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

5. โรงเรียนวัดมโนรม หมายถึง โรงเรียนวัดมโนรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3